

Nr 47.

Ankom till riksdagens kansli den 8 maj 1945 kl. 4 em.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående ändring i gällande bestämmelser om förvaltningen av statens arrendeegnahem.

(2:a avd.)

I en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 45, av herr *Vigelsbo m. fl.* har hemställts, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte begära att statens arrendeegnahem i förvaltningsavseende jämföras med övriga egnahem som falla under egnahemsnämndernas verksamhet.

Beträffande de skäl som anförts till stöd för detta yrkande hänvisas till motionen.

Utskottet har i vederbörlig ordning införfärdat utlåtande i ärendet av egnahemsstyrelsen.

Riktlinjerna för arrendeegnahemsverksamheten uppdrogs vid 1934 års riksdag (prop. nr 268; jordbr. utsk. utl. nr 93, r. skr. nr 349). Verksamheten avser att skapa stadigvarande arbetstillfällen för självförsörjning genom upplåtelse på arrende till obemedlade och mindre bemedlade personer av genom statens försorg iordningställda lägenheter å kronan tillhörig jord (arrendeegnahem). Verksamheten handhades ursprungligen av statens jordnämnd. Sedan den 1 juli 1940 handhas arrendeegnahemsverksamheten av egnahemsorganen (prop. nr 236/1939; jordbr. utsk. utl. nr 83/1939; r. skr. nr 444/1939; prop. nr 130/1940; jordbr. utsk. utl. nr 33/1940; r. skr. nr 273/1940) och bestämmelser rörande densamma återfinnas i 7 kap. kungörelsen den 7 juni 1940 (nr 589) angående den statliga egnahemsverksamheten.

Rörande organisationen av verksamheten gäller i huvudsak följande. Ansökan om upplåtelse av arrendeegnahem ingives till vederbörande egnahemsnämnd, som har att med eget yttrande överlämna ansökningen till egnahemsstyrelsen för prövning. Fastighet som upplåtes såsom arrendeegnahem skall vid upplåtelsen vara försedd med nödiga byggnader m. m. Upplåtelsen skall ske enligt bestämmelserna i lagen om nyttjanderätt till fast egendom och de ytterligare villkor, som egnahemsstyrelsen må finna erforderliga. Arrendatorn har rätt att under vissa förutsättningar med äganderätt förvärva den arrenderade fastigheten. Köpeskillingen vid arrendeegnahems försäljning bestäms av egnahemsstyrelsen. Till belopp som prövas oundgängligen erforderligt för anskaffande av nödiga jordbruksinventarier, utsäde m. m. samt till

andra nödvändiga utgifter för igångsättande av driften å fastigheten kan arrendatorn av egnahemsstyrelsen beviljas arrendelån till ett belopp av högst 4 500 kronor. Innan någon del av beviljat lån utbetalas, skall egnahemsstyrelsen med låntagaren upprätta kontrakt med bestämmelser i fråga om lånebelopp, återbetalningsvillkor m. m. Enligt instruktionen den 7 juni 1940 (nr 593) för egnahemsstyrelsen med underlydande organ åligger det egnahemsnämnd bland annat att biträda egnahemsstyrelsen vid arrendeegnahemsverksamheten.

Förvaltningen av arrendeegnahemmen handhas sålunda av egnahemsstyrelsen, där handläggningen av hithörande ärenden närmast ankommer på jordanskaffningsbyrån. De tjänstemän inom denna, som ha den omedelbara kontakten med arrendatorerna, tillhörde på sin tid personalen hos statens jordnämnd och torde sålunda ha förvärvat god erfarenhet rörande verksamheten samt känna till flertalet av arrendatorerna på arrendeegnahemmen.

Rörande omfattningen av verksamheten inhämtas av utredningen i ärendet följande.

Sedan år 1934 ha inalles bildats 330 arrendeegnahem, därav 301 före den 1 juli 1940 genom statens jordnämnds försorg och 29 efter nämnda tidpunkt genom föranstaltande av egnahemsorganisationen. Under de allra senaste åren har verksamheten på grund av de av kriget förorsakade förhållandena haft mycket liten omfattning. Sålunda bildades under vartdera av budgetåren 1942/43 och 1943/44 allenast tre, respektive två arrendeegnahem. Under innevarande budgetår tillkommer endast ett nytt arrendeegnahem. För nästa budgetår ha inga förberedande åtgärder för arrendeegnahemsbildning vidtagits.

Av arrendeegnahemmen ha 16 försålts. Under egnahemsstyrelsens förvaltning kvarstå sålunda 314 arrendeegnahem. Dessa äro belägna i södra och mellersta Sverige och fördela sig mellan följande län sålunda:

Stockholms	län	32
Uppsala	»	17
Södermanlands	»	7
Östergötlands	»	8
Kristianstads	«	23
Malmöhus	»	30
Hallands	»	32
Göteborgs och Bohus	»	28
Älvsborgs läns södra område		1
Älvsborgs läns norra område		32
Skaraborgs	»	51
Värmlands	»	9
Örebro	»	2
Västmanlands	»	41
Gävleborgs	»	1

Summa 314.

Egnahemsstyrelsen har hemställt, att motionen icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd. I övrigt har styrelsen anfört bland annat följande:

Då nybildningen av arrendeegnahem under senare tid icke varit omfattande och då icke heller övrig jordanskaffningsverksamhet på grund av rådande förhållanden kunnat få någon större omfattning, har arbetet med förvaltningen av arrendeegnahemmen kunnat medhinnas utan personalförstärkning å jordanskaffningsbyrån. Samtidigt är det känt, att arbetsuppgifterna för egnahemsnämndernas personal varit mer än tillräckliga. Även om skäl hade funnits för ett överförande av förvaltningen av arrendeegnahemmen till egnahemsnämnderna, hade sålunda en sådan åtgärd av sagda skäl icke lämpligen kunnat genomföras. Styrelsen har emellertid även ur andra synpunkter tidigare prövat denna fråga och kommit till den bestämda uppfattningen, att förvaltningen av arrendeegnahemmen alltfört bör handhas av egnahemsstyrelsen men under medverkan av egnahemsnämnderna. Samarbete därvidlag har också etablerats. Sålunda ha egnahemsnämnderna haft att föreslå arrendatorer till arrendeegnahemmen. Förslag till arrendevillkor, såväl då det är fråga om utarrendering av nya arrendeegnahem, som vid varje återkommande 5-årsperiod, uppgöras gemensamt av en egnahemsstyrelsens tjänsteman och vederbörande egnahemsdirektör i samband med besök å arrendeegnahemmen ifråga.

Egnahemsnämnderna ha sålunda beretts möjlighet att göra sina synpunkter gällande såväl beträffande utväljandet av arrendatorer som i fråga om tillgodoseendet av statens och arrendatorernas ekonomiska intressen. Större skulle egnahemsnämndernas inflytande näppeligen kunna bliva, även om förvaltningen överfördes till dem. Befogenhet att helt avgöra arrendevillkoren torde väl nämligen icke kunna överlåtas å egnahemsnämnderna. Ej heller torde rätt att bevilja anstånd med erläggande av arrendeavgifter kunna medgivas nämnderna, då sådan rätt icke ens tillkommer dem såsom egnahemslånegivare ifråga om egnahemslåneannuiteter. Styrelsen skulle alltså fortfarande komma att inneha beslutanderätten i de viktigare frågorna. Styrelsen skulle för den skull alltjämt behöva ha tillgång till de handlingar, som röra förhållandet med arrendatorerna. Någon saklig motivering för överförande av förvaltningen till egnahemsnämnderna, finnes enligt egnahemsstyrelsens mening således icke. Motionärerna stödjade sin framställning främst på egnahemsnämndernas större lokalkännedom och betydelsen av kontakt mellan myndigheterna och arrendatorerna. Egnahemsnämndernas större lokalkännedom torde endast få tillmätas någon betydelse, då det är fråga om förslag till inköp av fastigheter för arrendeegnahemsändamål samt i fråga om val av arrendatorer och vid bedömande av värden och arrendevillkor. I dessa hänseenden ha emellertid egnahemsnämnderna redan nu tillfälle att göra sina synpunkter gällande.

Möjligheterna för arrendatorerna att nå kontakt med arrendegivaren torde vara väl tillgodosedda. Även om flertalet spörsmål kunna avgöras per brev eller telefon, kunna en del avgöranden ske först efter besök på platsen. I regel uppdrager egnahemsstyrelsen då åt någon tjänsteman hos styrelsen att — ofta i sällskap med vederbörande egnahemsdirektör — besöka arrendatorn för att taga del av dennes synpunkter samt för att uppgöra något förslag i den sak det gäller. Understundom anmodas egnahemsdirektören att företaga undersökning vid något arrendeegnahem. Därest arrendatorerna, såsom ofta sker, vända sig till egnahemsnämnderna, få de välvilligt det besked, som kan lämnas. Egnahemsstyrelsen förmenar att det samarbete i detta hänseende, som råder mellan styrelsen och egnahemsnämnderna, får anses vara till gagn för verksamheten. Därmed har också kravet på nära kontakt mellan arren-

datorerna och myndigheterna tillgodosetts. Det är möjligt, att egnahemsstyrelsen efterhand kommer att överlämna ytterligare uppgifter till egnahemsnämnderna rörande förvaltningen av arrendeegnahemmen, än som nu sker. Egnahemsstyrelsen är enligt nu gällande författning berättigad därtill.

Utskottet.

Såsom framgår av egnahemsstyrelsens utlåtande handläggas inom styrelsen ärenden rörande arrendeegnahemsverksamheten under medverkan av egnahemsnämnderna. Nämnderna få sålunda föreslå arrendatorer. Förslag till arrendevillkor uppgöras vidare gemensamt av en tjänsteman i egnahemsstyrelsen och vederbörande egnahemsdirektör efter besök å egnahemmen i fråga. Även om, såsom föreslås av motionärerna, förvaltningen av arrendeegnahemmen skulle överföras å egnahemsnämnderna, torde dessas inflytande i nämnda avseenden knappast bliva större än nu. Då härtill kommer att, enligt vad utskottet inhämtat, frågan om de organisatoriska förhållandena i avseende å bland annat de statliga åtgärderna på egnahemsområdet äro föremål för vissa överväganden inom 1942 års jordbrukskommitté, anser utskottet icke lämpligt, att åtgärder nu vidtagas i anslutning till motionen.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att motionen II:45 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 8 maj 1945.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Närvarande: se utlåtande nr 46.
